

A MARMAROSI SKIZMA-PER 1913—1914-BEN.¹

— Adatok azon vád megdöntésére, hogy Magyarország részes a háború előidézésében. —

Bobrinszki gróf kihallgatása után Draskovics Arnold határrendőrségi detektívfelügyelő kihallgatására került a sor. Ő tette a bűnperben a legsúlyosabb vallomást, különösen Bobrinszki szereplését illetőleg. Nagy figyelmet érdemlő vallomásának lényegét ismertetnünk kell, mert a skizma-mozgalom hátterére éles világitást vet. Érthető, hogy a vádlottak védői heves támadásban részesítették ezt a tanút s nem átalították a főtárgyalás nyílt színén belegázolni becsületébe. A védők sorában olyan ügyvédek ültek, akiknek háta mögött az ország tragédiájában oly gyászos szerepet játszó szociáldemokrata párt állt. Az egyik védő később, mint bolsevista népbiztos tette útáltta nevét, itt azonban a tanúval szemben az erkölcsbíró szerepét játszotta. Pedig ez a tanú nem mondott semmi olyant, amit ne támogatott volna a bűnpemek minden más adata. Azonban a hazafias ruténség képviselője volt, a ruténség ama rétegéé, amely a Kárpátok havas bércei közt lángoló szeretettel csüggett a magyar gondolon s elpusztíthatatlan ragaszkodással ápolta a magyar nemzettel való lelki közösséget. Tegyük hozzá, hogy a tanú férfias egyénisége és megnyerő külseje felette rokonszenves, minden szavából ritka értelmi képesség tünt ki. Vallomása a következő:

„Mikor az 1912 év őszén egyre nagyobb arányokat öltött a rutén áttérő mozgalom, azt az utasítást kaptam főnökömtől, hogy a mozgalom valódi értelmét derítsem fel s kutassam ki, mily okai vannak ennek a mozgalomnak. Sokan azt hitték, hogy a mozgalom hátterében muszka zsoldban levő papok állanak, mások meg azt pusztán vallási okokból eredőnek vélték. Bejártam a magyarországi ruténlakta vidékeket s csakhamar világos lett előttem, hogy a szálak külföldre vezetnek. Megtudtam, hogy minden bajnak főútfőrája Bobrinszki Vladimir gróf, aki működésével a magyar nemzet ellenségeivé tette a ruténeket, II. Rákóczi Ferenc leghűbb katonáit, akik 1848-ban kaszát-kapát ragadva védték meg a magyar földet.

Nyomozásom során a ruténség körében nagy nehézségekkel talákoztam, mert az emberek állig begombolkozva fogadtak minden kérdést, amely az áttérés ügyét érintette. Még egyetemi hallgató koromból ismertem Bacsinszky Gyulát, Fedeles Cirillt és Pap Józsefet. Ezek hitoktatókként működtek a rutén vidéken, s pánszláv érzelműeknek tartottam őket. Felújítottam a régi ismeretséget s az ő révükön Homicskó Vladimírral is ismeretségbe jutottam, aki Gerovszkiékkal rokonságban volt. Eljártam társaságukba s így tudtam meg, hogy már 5—6 éve foglalkoznak lapalapítás gondolatával. E lap, amelynek megindítása különben elmaradt, az orosz együvértartozás gondolatát kívánta hirdetni a magyarországi ruténség körében. Magam is pánszláv érzelműnek mutatkozván, Pap József közvetítésével és különböző ajánlólevelekkel felkerestem Gerovszkiékat Csemovicban. A Gerovszki-testvérek előtt azt a szándékomat nyilvánítottam, hogy pravoszláv hitre akarok áttérni s meg akarok tanulni jól oroszul. Gerovszki Alexi elmondta, hogy Magyarországból már többen keresték föl a pravoszláv hitre való áttérés dolgában,

¹ Lásd a III. (11.) számban a 285. lapon.

többször adott könyveket és egyházi felszereléseket is a hozzáfordulóknak. Azt tanácsolta Gerovszki, hogy egyelőre létesítsek összeköttetést a tót és oláh nemzetiségű vezérekkel s velük egyetértésben oldjam meg egy időszaki lap égető kérdését s aztán gazdasági szervezeteket kell létesíteni. Az anyagi kérdések egyébként ne okozzanak fejtörést, mert mindenre kapunk pénzt Oroszországból. Ezek a legközelebbi jövő kérdései a rutén intelligencia megteremtése és a hatóságok gyanújának elhárítása szempontjából. Egyetemi hallgatókat Oroszországba kell irányítani tanulmányaik folytatása végett, akik Oroszországban kifogástalan fogadtatásban részesülnek s könnyen válnak az ügy lelkes harcosaivá.

Gerovszkitól igazoló iratot kaptam ezzel a szöveggel: Ennek az írásnak felmutatója a mi emberünk! Ellátta ezt Gerovszki monogrammos aláírásával s biztosított, hogy ez az írás nekem szabad utat biztosít a ruténség körében. Magyarországra visszatérve Pircsákot, Vorobcsukot és Palkaninecet kerestem fel. Rögtön azzal álltak elő, hogy segítsen őket az áttérés ügyében, szerezzek Oroszországból anyagi segítséget templomra és felszerelésre s orosz papot küldessek nekik. Megígértem. Pircsák elmondta ekkor, hogy ő a Novoje Vremja magyarországi levelezője, majd midőn lakásán jártam, megmutatta Vozninszki orosz államtanácsos fiával folytatott levelezését, amit egy rejtett fiókból szedett elő. Elmondta Pircsák, hogy a Gerovszkiak utasításai szerint be kellene járnia a rutén vidékeket, de a hatóságok útjába állnak. Azt gondolja, hogy valami kereskedelmi ügynökséget kellene szerveznie, talán ha ily minőségben járna-kele, nem válnék gyanússá. Gerovszkiéktól tudtam, hogy Pircsák tőlük, mint fontos ember, anyagi támogatásban részesül. Palkaninec Mihály bizalmát csak valóságos teológiai vizsgálat után nyertem meg véglegesen. Így mutatta meg a huszti lakása egyik szobájában levő egyházi felszereléseket elmondván, hogy itt tartja a misét Kabalyuk, ha Magyarországra jön. Palkaninec lakásán egyébként sűrűn fordultak meg más községbeli emberek is. ő bizonyos szilárd pont volt, mint Gerovszkiék bizalmasa.

Talaborfalván, Izán, Lipsén és Nagylucskán megfordulva érintkezésbe léptem az áttérő mozgalom híveivel, mert szerintük a pravoszlávia az igaz vallás. Mindenütt ott láttam a Gerovszki testvérek lapjait, a Ruszkaja Pravdat és a Vira e Cerkovot.

MISKOLCZY ÁGOST.

(Folytatjuk.)

A SZERKESZTŐSÉG KÖZLEMÉNYEI.

A Szende zárta: minden hó 1-én délben. — írógépén írt cikkeket kérünk. — Előre meg nem beszélt kéziratokat csak akkor küldünk vissza, ha bélyeg-gél ellátott megcímezett borítékot mellékel a szerző. — A cikkeket házilag korrigáljuk; korrektúralevonatot csak kivételes esetekben adunk. — A gépirattól eltérő korrektúrák és utólagos rövidítések költségeivel a szerző számláját vagyunk kénytelenek megterhelni.